

MICHAŁ WODZICKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ZAKAZ DOWODOWY CO DO FAKTÓW OBJĘTYCH TAJEMNICĄ SPOWIEDZI W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM

Słowa kluczowe: duchowny, spowiedź, tajemnica, sakrament, kościół, administracja, świadek

Tajemnica sakramentalna (*sigillum sacramentale*) i jej respektowanie w polskim porządku prawnym stanowi przykład przenikania do prawa państwowego instytucji prawa kanonicznego. Przepisy postępowania administracyjnego posługują się pojęciami „duchownego” i „tajemnicy spowiedzi” bez ich zdefiniowania. Pozostałe procedury – karna i cywilna – również posługują się tymi pojęciami, odwołując się do ich zwyczajowego rozumienia.

W publicznym prawie polskim nie znajdziemy legalnej definicji „duchownego”. Prawodawca posługuje się tym pojęciem w wielu aktach prawnych. I tak w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej¹ w art. 15a ust. 2 jest mowa, że osobę duchowną określa prawo kanoniczne. Ustawa ta używa pojęcia „osoba duchowna” również bez odwoływania się do prawa kanonicznego; czyni to choćby w art. 55 ust. 5, w którym określa zasady zwolnienia od opodatkowania podatkiem od nieruchomości oraz od świadczeń na fundusz gminny i miejski nieruchomości i ich części przeznaczonych na cele mieszkalne osób duchownych. W wielu przepisach rangi ustawowej możemy znaleźć pojęcie „duchownego” bądź „osoby duchownej”, bez ich definiowania przez ustawodawcę. I tak np. w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania² art. 12 stanowi o duchownych, gwarantując im korzystanie z praw i podleganie obowiązkom w równym stopniu z innymi obywatelami we wszystkich sferach życia. Pojęcie „duchownego” pojawia się także w innych przepisach rangi ustawowej jak choćby: art. 261 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego³, art. 178 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca

¹ Tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1966.

² Tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 265.

³ Tekst jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 1568

1997 r. – Kodeks postępowania karnego⁴, czy w art. 33 pkt 3 lit. c ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. prawo o aktach stanu cywilnego⁵. Próba dokładniejszej definicji „osoby duchownej” została podjęta w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁶, gdzie w art. 8 ust. 13 stwierdzono, iż „za osobę duchowną uważa się duchownego oraz członków zakonów męskich i żeńskich Kościoła Katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, z wyjątkiem alumnów seminariów duchownych⁷, nowicjuszków, postulantów i juniorystów⁸, którzy nie ukończyli 25. roku życia”. Zgodnie z uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 6 maja 1992 r. „duchowny to osoba należąca do Kościoła katolickiego lub innego kościoła albo związku wyznaniowego, wyróżniająca się spośród ogółu wyznawców określonej religii tym, iż została powołana do stałego organizowania i sprawowania kultu religijnego”⁹. Jak można dostrzec, ustawodawca w definicji duchownego odwołuje się do wewnętrznych przepisów poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych. W Kodeksie Prawa Kanonicznego Kościoła łacińskiego (zwanego dalej: KPK) duchownym zostaje się przez przyjęcie święceń diakonatu¹⁰. Zatem – skoro nie ma jednej legalnej definicji duchownego bądź osoby duchownej w obowiązującym porządku prawnym – właściwe jest stosowanie tej definicji, odwołując się do przepisów prawa kanonicznego zawartych w KPK jako zespole norm ogólnych, regulujących funkcjonowanie wspólnoty Kościoła rzymskokatolickiego.

Tajemnica spowiedzi to instytucja nieodłącznie związana ze sprawowaniem spowiedzi, a samo „zobowiązanie do zachowania tajemnicy rodzi się jedynie z sakramentu pokuty i dotyczy treści poznanych podczas spowiedzi lub w związku z nią”¹¹. Jako norma prawna o charakterze powszechnym to postanowienie Soboru Laterańskiego IV w dokumencie *Ominis utriusque sexue* i została sformułowana w następujący sposób: „niech kapłan bezwarunkowo wystrzega się, by słowem czy znakiem lub innym sposobem nie zdradził pod jakimś względem grzesznika (penitenta). Jeśli zaś będzie potrzebował roztropnej rady, niech ostrożnie się poinformuje, bez wskazania na osoby. Kto by bowiem odważył się wyjawić grzechy wyznane sobie w sądzie pokuty, ten nie tylko powinien być, jak nakazujemy, złożony z urzędu kapłańskiego, ale też zamknięty w surowym klasztorze dla czynienia pokuty aż do śmierci”¹². Postanowienia Soboru potwierdził papież Innocenty III, mówiąc: „niech się strzeże kapłan, któremu grzesznik uczynił wyznanie nie jako człowiekowi,

⁴ Tekst jedn. Dz. U. z 2025 r., poz. 46.

⁵ Tekst jedn. Dz. U. z 2025 r., poz. 594.

⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2025 r., poz. 350.

⁷ Ochrzczeni mężczyźni, przygotowujący się w seminarium duchownym do otrzymania święceń i podjęcia posługi kapłańskiej /oprac. własne/.

⁸ Nowicjusz, postulant, juniorysta – ochrzczeni mężczyźni, rozpoczynający formację przygotowującą do życia zakonnego /oprac. własne/.

⁹ Uchwała 7 sędziów SN z dnia 6 maja 1992 r., sygn. akt I KZP 1/92, LEX nr 20514.

¹⁰ Pierwszy stopień sakramentu święceń, włączający w stan duchowny /oprac. własne/.

¹¹ B.W. Zubert, *Sacramentale sigillum inviolabile est*, w: *Divina et humana*. Księga Jubileuszowa w 65 rocznicę urodzin Księdza Profesora Henryka Misztala, Lublin 2001, 726.

¹² Sobór Laterański IV (1215), Konstytucje 21-23, w: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, red. A. Baron, H. Pietras, t. II, Kraków 2021, 261.

lecz jako Bogu, aby przypadkiem po wysłuchaniu spowiedzi nie wspominał grzechu, tj. aby słowem lub znakiem nie okazywał, że zna przestępstwo, ponieważ jest powiedziane, aby cielec był przyprowadzony przed bramy przybytku nie przed człowiekiem, lecz przed Pana. Ciężej zatem grzeszy kapłan, który zdradza grzech, aniżeli człowiek, który grzech popełnił¹³.

Nauka prawa kanonicznego wskazuje, iż sensem i celem tajemnicy spowiedzi jest stworzenie komfortu penitenta, by wyznawanie grzechów było objęte całkowitym sekretem. Należy podkreślić, iż „spowiedź przed kapłanem nie jest samym tylko wyliczeniem kilku odczytanych z książeczki wykroczeń, lecz przyznaniem się przed spotkanym w spowiedniku Chrystusem do popełnionego zła¹⁴. Jak można dostrzec, tajemnica chroni wewnętrzną, duchową sferę penitenta tak, by w sposób całkowicie nieskrępowany mógł on realizować przyrodzone, naturalne prawo człowieka do wolności sumienia i wyznania. Sakrament pokuty i jego tajemnica są ze sobą nierozdzielalne: „przykazanie dotyczące tajemnicy spowiedzi jest konsekwencją samego sakramentu [...]. Przykazanie o spowiedzi należy wypełniać z prawa Bożego i człowiek nie może być zwolniony od tego przykazania ani żadną dyspensą, ani rozkazem ludzkim, tak też nigdy nie może być zmuszony ani upoważniony do wyjawienia czegoś ze spowiedzi¹⁵. Oczywiście tajemnica ta obejmuje jedynie zwyczajną formułę spowiedzi, bowiem tylko wtedy następuje wyznanie grzechów i odsłonięcie przed przyjmującym spowiedź duchownym stanów wewnętrznych spowiadającego. Podczas spowiedzi penitent ujawnia spowiednikowi grzechy (przewinienia z punktu widzenia moralnego), a więc czyny bądź zaniechania, które zawsze będą budzić negatywną ocenę w społeczeństwie. Tajemnica spowiedzi ma za zadanie chronić także penitenta, gwarantując mu, że fakty ujawnione podczas sprawowania sakramentu pokuty nie ujrzą światła dziennego. Tajemnica ta obowiązuje nie tylko w relacjach duchownego z osobami trzecimi, ale również z samym penitentem: „absolutna tajemnica dotycząca grzechów oraz daleko idąca ostrożność dotycząca innych wspomnianych czynników obowiązują kapłana nie tylko w tym sensie, że zabraniają mu ujawnienia treści spowiedzi osobom trzecim, lecz także nawiązania do nich w pozasakramentalnym kontakcie z samym penitentem¹⁶. Tym samym wiedza, którą nabywa spowiednik ma charakter całkowicie nieprzekazywalny.

Na tle powyższych rozważań, konieczne jest rozważenie sytuacji, które mogą mieć wpływ na funkcjonowanie tajemnicy spowiedzi. Pierwszą z nich jest sprawowanie sakramentu pokuty przez duchownego, który nie uzyskał stosownego upoważnienia. Może ona przybrać dwa warianty: pierwszy, kiedy duchowny bez takiego upoważnienia i mający tego świadomość, spowiada wiernego, który także dysponuje wiedzą o jego braku, a pomimo tego spowiedź się odbywa; drugi, kiedy duchowny nie otrzymał upoważnienia do spowiadania bądź je stracił i wie o tym, natomiast penitent takiej wiedzy nie ma. W pierwszym z nich spowiedź jest nieważna,

¹³ K. Kociński, *Naruszenie tajemnicy spowiedzi w prawie karnym kanonicznym i świeckim. Studium historyczno-prawne*, Lublin 1971, maszynopis pracy mgr, Biblioteka Główna KUL, 41.

¹⁴ S. Cichy, M. Kaszowski, *Odnowione obrzędy sakramentu pokuty*, Katowice 1982, 27.

¹⁵ M. Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, Kielce 1999, s. 384.

¹⁶ Jan Paweł II, *Tajemnica spowiedzi świętej*, L'Osservatore Romano, wyd. pol. 1994 r., nr 5, 22.

zatem nie można powoływać się na zakaz dowodowy z art. 82 pkt. 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego¹⁷, obie strony bowiem mają pełną świadomość, iż nie zachodzą wszystkie przesłanki do ważności tego sakramentu. Przy drugim wariancie istotne znacznie na fakt nieświadomości penitenta braku przez duchownego wszystkich koniecznych elementów, by zaistniał skutek sakramentalny aktu spowiedzi. W tym przypadku spowiedź jest ważna, a tym samym powstaje tajemnica spowiedzi – tutaj decyduje dobro spowiadającego się, którego nie mogą obciążać braki formalne po stronie duchownego. Może wystąpić również sytuacja, w której spowiednik nie wie, że nie dysponuje upoważnieniem; taka możliwość może zaistnieć, jeśli np. było ono udzielone na czas określony i upłynął termin jego ważności. Tym bardziej wierny, korzystający z posługi takiego spowiednika, nie będzie o tym wiedział – oczywiście wtedy sakrament pokuty będzie wiążący, a więc objęty także tajemnicą chronioną prawem. Ważne jest zwrócenie uwagi na jeszcze dwie możliwości, które mają wpływ na powstanie lub nie tajemnicy sakramentu pokuty. Po pierwsze, to sytuacja, kiedy osoba nie będąca duchownym podaje się za spowiednika bez wiedzy penitenta. Nie jest to abstrakcja, takie przypadki przydarzyły się bowiem nie tylko w naszym kraju, gdzie mężczyzna przebrany w strój duchowny i podający się za księdza wykonywał czynności, zastrzeżone dla wyświęconego duchownego. Oczywiście, spowiedź może przyjmować wyłącznie duchowny spełniający wymagania prawem stanowione, stąd taka spowiedź jest nieważna. Po drugie, w niebezpieczeństwie śmierci penitenta, spowiedź może przyjąć każdy duchowny, niezależnie od jego statusu kanonicznego, a więc także taki, który na mocy kar kościelnych ma zakaz spowiadania, czy nawet został wydalony z kapłaństwa.

Niekiedy podczas sprawowania sakramentu pokuty – poza duchownym i penitentem – obecna jest osoba trzecia w postaci tłumacza. Jest on obecny przy spowiedzi, w zależności od oceny takiej potrzeby przez spowiednika bądź przystępującego do spowiedzi. Może nim być każda osoba fizyczna, która gwarantuje wystarczającą znajomość języka, umożliwiającą swobodną komunikację pomiędzy uczestnikami sakramentu pokuty. Zgodnie z kan. 983 § 2 KPK „obowiązek zachowania tajemnicy ma także tłumacz, jeżeli jest obecny, jak również wszyscy inni, którzy w jakikolwiek sposób uzyskali ze spowiedzi informację o grzechach”. Zatem w świetle prawa kanonicznego tajemnica spowiedzi rozciąga się także na osobę tłumacza na równi z duchownym, choć przepisy Kodeksu uniemożliwiają uzyskanie statusu świadka na okoliczności objęte spowiedzią wyłącznie duchownemu.

Zachowanie tajemnicy spowiedzi to jeden z najważniejszych obowiązków duchownego. Już Synod w Trewirze w 1227 r. stwierdził, iż „nie wolno żadnemu kapłanowi w sposób bezpośredni i pośredni złamać – wyjawić tajemnicy spowiedzi. Nie wolno tego uczynić czy to gestem, czy to słowem, czy też jakim znakiem, w szczególności bądź tylko ogólnie. Jeśli kapłan ten zakaz przekroczy, będzie bezwzględnie ukarany degradacją i pozbawieniem wszystkich zaszczytów”¹⁸. W obowiązującym

¹⁷ Tekst jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 572 z późn. zm., zwanym dalej Kodeksem lub k.p.a.

¹⁸ K. Kociński, *Naruszenie tajemnicy spowiedzi w prawie karnym kanonicznym i świeckim, Studium historyczno-prawne*, Lublin 1971, maszynopis pracy mgr, Biblioteka Główna KUL, 61.

Katechizm Kościoła Katolickiego możemy przeczytać, że „każdy kapłan, który spowiada, zobowiązany jest pod bardzo surowymi karami do zachowania absolutnej tajemnicy odnośnie do grzechów wyznanych przez penitentów. Tajemnica ta, która nie dopuszcza żadnych wyjątków, nazywa się «pieczęcią sakramentalną», ponieważ to, co penitent wyznał kapłanowi, zostaje zapieczętowane przez sakrament”¹⁹. Naruszenie tej tajemnicy może mieć dwojaki charakter: bezpośredni i pośredni, co wynika z kan. 1386 KPK. Rozróżnienie to wiąże się z karami, jakie są nakładane na spowiednika, dokonującego takiego naruszenia: w przypadku bezpośredniego złamania tajemnicy spowiedzi duchowny jest karany ekskomuniką *latae sententiae*, która wyłącza go ze wspólnoty Kościoła i uniemożliwia wykonywanie urzędu kapłańskiego; jeśli dochodzi zaś do jej pośredniego naruszenia, to powinien być ukarany odpowiednio do materii przestępstwa. Aby móc orzec, że doszło do popełnienia czynu zabronionego, to „naruszenie tajemnicy sakramentalnej musi być całkowicie świadome i dobrowolne, połączone z intencją, czyli z zamiarem popełnienia przestępstwa”²⁰. Zatem wyłączona jest odpowiedzialność duchownego w sytuacji nieumyślności działania. Bezpośredniość polega na upublicznieniu informacji nie tylko o konkretnym grzechu bądź grzechach, ale również o penitencie, który uczestniczył w spowiedzi. W odróżnieniu od tej kategorii, pośrednie naruszenie tajemnicy wiąże się z takim jej złamaniem, iż na podstawie wypowiedzi duchownego na temat usłyszanych grzechów czy cech penitenta, istnieje niebezpieczeństwo jego zidentyfikowania. Pośredniość naruszenia może przejawiać się np. „gdy spowiednik mówi, że czyjaś spowiedź była uciążliwa; [...] gdy ostrzega rodziców lub przełożonych, by bardziej czuwali nad osobami podwładnymi w związku z ich przedstawionymi podczas spowiedzi zachowaniem; [...] gdy publicznie rozpowiada, że w pewnym środowisku gdzie jest spowiednikiem, zaistniały konkretne wydarzenia”²¹. Unormowania prawa kanonicznego w tej kwestii są wzmocnione kan. 1550 § 2 pkt 2 KPK, uznających za niezdolnych do składania zeznań w charakterze świadka nie tylko kapłanów, ale każdego, kto w jakikolwiek sposób pozyskał informację z okazji spowiedzi. Warto w tym miejscu podkreślić, iż „spowiedź ma pozostać instytucją działania odkupieńczej łaski, z której można skorzystać bez żadnej obawy. Gdyby kapłan opowiadał o tym, co usłyszał na spowiedzi, w oczach penitentów wartość utraciłby sam sakrament, a jeszcze bardziej Kościół, sprawujący spowiedź jako Boską tajemnicę, która tajemnicą musi pozostać”²².

W myśl art. 82 pkt. 3 k.p.a. duchowni nie mogą być świadkami co do faktów objętych tajemnicą spowiedzi. Wobec braku legalnej definicji spowiedzi w prawie publicznym – ustawodawca pozostawia tę kwestię kościołom i związkom wyznaniowym – należy posilkować się przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego, które w szczegółowy sposób normują sakrament pokuty. W myśl orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1937 r., spowiedź to „wyznanie przed kapłanem swych

¹⁹ KKK nr 1467.

²⁰ B.W. Zubert, *Sacramentale sigillum inviolabile est*, w: *Divina et humana. Księga Jubileuszowa w 65 rocznicę urodzin Księdza Profesora Henryka Misztala*, Lublin 2001, 734.

²¹ J.S. Płatek, *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*, Częstochowa 2001, 382.

²² A. von Speyr, *Spowiedź*, Poznań 1998, 274.

grzechów i otrzymanie rozgrzeszenia udzielonego mocą władzy kapłańskiej²³. Respektowanie tajemnicy spowiedzi przez organy władzy publicznej wynika z konstytucyjnego prawa do wolności religijnej wpisującej się w poszanowanie godności ludzkiej, gwarantowanej również na poziomie prawa międzynarodowego (por. np. art. 9 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności²⁴, sporządzonej w Rzymie 4 listopada 1950 r.).

Konstytucja RP²⁵, jako najwyższy akt prawny Rzeczypospolitej Polskiej, wprowadza regulację w art. 25 ust. 2, iż „władze publiczne [...] zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym”. Powyższa norma konstytucyjna oznacza, że kościoły i związki wyznaniowe dysponują swobodą w zakresie kształtowania doktryny religijnej, zasad wiary czy sprawowania kultu. Natomiast art. 25 ust. 3 wprowadza zasadę autonomii kościołów i związków wyznaniowych, a tym samym państwo respektuje wewnętrzne normy prawne poszczególnych wspólnot wyznaniowych. Przykładem tego jest brak zdefiniowania w polskim porządku prawnym pojęcia „duchownego” czy „spowiedzi”. Dlatego, by móc zastosować dyspozycję przepisu art. 82 pkt. 3 k.p.a., należy się odwołać do unormowań prawnych zawartych choćby w Kodeksie prawa kanonicznego.

Zakaz dowodowy dla duchownego co do faktów objętych tajemnicą spowiedzi ma charakter bezwzględnie obowiązujący, co oznacza, iż w postępowaniu administracyjnym duchowny nie może zyskać statusu świadka w zakresie tego, o czym dowiedział się, sprawując sakrament pokuty. Czytając ten przepis *a contrario*, to jeśli duchowny uzyskał informację poza sprawowaniem spowiedzi, organ administracji może go wezwać w charakterze świadka, a sam duchowny nie może powoływać się na zakaz dowodowy z art. 82 pkt. 3 k.p.a. Jak zatem widać, prawidłowe zastosowanie normy prawnej wymaga przeprowadzenia następujących czynności: po pierwsze czy w danej wspólnotie religijnej funkcjonuje instytucja spowiedzi, po drugie, ustalenie, czy mamy do czynienia z duchownym i wreszcie po trzecie, czy wiedzę o faktach uzyskał on w czasie spowiedzi. Dopiero spełnienie tych wszystkich warunków wypełnia dyspozycję art. 82 pkt. 3 k.p.a.

Bez wątplenia pojęcia tajemnicy sakramentalnej oraz tajemnicy spowiedzi są w stosunku do siebie tożsame; są to dwa określenia tej samej instytucji prawnej. Dla prawa kanonicznego bardziej naturalne i właściwe jest pierwsze z wymienionych pojęć, w pełniejszy bowiem sposób podkreśla religijny charakter sprawowania sakramentu pokuty. Z okoliczności bezwzględnego związania duchownego w prawie kanonicznym tajemnicą spowiedzi, prawo publiczne wywodzi zakaz powoływania go na świadka co do faktów, o których dowiedział się w ramach wykonywania tej czynności religijnej. Art. 82 pkt 3 k.p.a. jest sformułowany niezwykle lakonicznie, stąd do właściwego jego rozumienia konieczne jest sięgnięcie do prawa kanonicznego, by można było we właściwy sposób zastosować tę normę prawną. Zgodnie z kan.

²³ Wyrok SN z dnia 14 czerwca 1937 r., sygn. akt I K 454/37, LEX nr 351899.

²⁴ Ustawa z dnia 2 października 1992 r. o wyrażeniu zgody na ratyfikację Konwencji, Dz.U. z 1992 r., nr 85, poz. 427.

²⁵ Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.

959 KPK w sprawowaniu sakramentu pokuty uczestniczą: penitent, wyznający grzechy, oraz duchowny. Niekiedy, jeśli istnieje bariera językowa, w spowiedzi może uczestniczyć tłumacz. Obowiązek zachowania tajemnicy spowiedzi, sformułowany w kan. 983 KPK, spoczywa na duchownym, tłumaczu oraz każdej innej osobie, która uzyskała informację o wyznanych przez penitenta grzechach. Tutaj jest znacząca różnica między prawem kanonicznym a k.p.a., w postępowaniu administracyjnym zakaz dowodowy obejmuje bowiem wyłącznie duchownego, który względem konkretnej osoby wypełnia obowiązki spowiednika. Wart podkreślenia jest „brak definicji pojęcia „duchowny” w ustawodawstwie dotyczącym Kościołów i związków wyznaniowych wymaga wnikliwego zapoznania się z zasadami funkcjonowania danego Kościoła i związku wyznaniowego”²⁶. Organ administracji publicznej, stosujący przepis art. 82 pkt. 3 k.p.a. ma obowiązek najpierw ustalić, czy w konkretnej sprawie występująca jako możliwy świadek osoba fizyczna, ma status duchownego; czyni to, opierając się na wewnętrznych przepisach danej wspólnoty wyznaniowej. Kolejnym krokiem jest zbadanie przez organ, czy instytucja spowiedzi istnieje w danej wspólnoty, bo są związki wyznaniowe, którym nie jest ona znana. Taki tok postępowania wskazuje orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 1937 r., stanowiące, iż „przepis [...] zakłada przesłuchiwanie jako świadka duchownego co do faktów ujawnionych na spowiedzi, nie zawiera jednak żadnego wskazania, do jakich wyznań religijnych się odnosi, z drugiej zaś strony, przepis ten [...] nie może podlegać wykładni rozciąglej i nie może więc być stosowany do uznanych przez państwo wyznań, których wewnętrzne przepisy nie ustanawiają instytucji spowiedzi”²⁷. Ciekawostką jest węższy zakres ochrony tajemnicy spowiedzi w postępowaniu administracyjnym niż w prawie kanonicznym – rodzi to uzasadnioną wątpliwość, że organ administracji może próbować niejako obejść zakaz dowodowy z art. 82 pkt. 3 k.p.a., poprzez choćby powołanie na świadka tłumacza, obecnego przy sprawowaniu sakramentu pokuty. W takiej sytuacji doszłoby do kolizji norm prawa państwowego i kanonicznego. Sądzę, że w takim przypadku należałoby odwołać do reguł i zasad konstytucyjnych jako norm nadrzędnych nad innymi źródłami prawa powszechnie obowiązującego. Wydaje się także zasadny postulat *de lege ferenda*, by rozszerzyć ochronę tajemnicy spowiedzi nie tylko w postępowaniu administracyjnym, ale także w pozostałych procedurach o osoby wymienione w kan. 983 KPK, by zamknąć możliwość obejścia tego zakazu dowodowego, wzywając na świadków osoby, które podlegają obowiązkowi zachowania *sigillum sacramentale* w prawie kanonicznym, a nie mogą powoływać się na ochronę tej tajemnicy w prawie państwowym.

Przedmiotem zakazu dowodowego z art. 82 pkt. 3 k.p.a. jest wszystko to, co penitent przedstawi duchownemu podczas spowiedzi. Co ważne, nie ma znaczenia czy sakrament pokuty zakończył się udzieleniem rozgrzeszenia, tajemnica spowiedzi wiąże bowiem niezależnie od finalnego zakończenia tego aktu religijnego²⁸. Ponadto, tajemnica ta jest całkowita i bezwzględnie wiążąca dla duchownego, zatem nie może on ujawnić niczego, co usłyszał od penitenta podczas spowiedzi. Prawo

²⁶ Wyrok NSA z dnia 19 września 2000 r., sygn. akt III SA 1411/00, LEX nr 47198.

²⁷ Orzeczenie SN z dnia 14 maja 1937 r., sygn. akt I K 454/37, Głos Sądownictwa z 1938 r., nr 1, 85.

²⁸ Zob. J.S. Płatek, *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*, Częstochowa 2001, 379.

kanoniczne nie wprowadza konkretyzacji przedmiotu tajemnicy spowiedzi; jest to niemożliwe, nie da się bowiem przewidzieć, jakie fakty i okoliczności wypowie penitent przed duchownym, pełniącym funkcję spowiednika. Nawet gdyby duchowny uzyskał istotne informacje dla toku konkretnej sprawy administracyjnej, to jeśli uzyskał je spowiadając, nie może ich nigdy i nikomu wyjawić. W tym aspekcie tożsame są uregulowania prawne prawa państwowego i kanonicznego, zakres przedmiotowy tajemnicy spowiedzi jest bowiem identyczny. Dzieje się tak dlatego, iż przepisy k.p.a. posługują się tym pojęciem zaczerpniętym z prawa kanonicznego, w żaden sposób nie tworząc własnej definicji. Tym samym przedmiot ochrony tajemnicy spowiedzi jest identyczny w obu systemach prawnych.

BIBLIOGRAFIA

I. Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 2 października 1992 r. o wyrażeniu zgody na ratyfikację Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Dz.U. z 1992 r., nr 85, poz. 427
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 572 z późn. zm.
- Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany 25 stycznia 1983 r.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1966.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 265.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 1568 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, tekst jedn. Dz.U. z 2025 r., poz. 46 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. prawo o aktach stanu cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2025 r., poz. 594 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, tekst jedn. Dz.U. z 2025 r., poz. 350 z późn. zm.

II. Orzecznictwo

- Wyrok NSA z dnia 19 września 2000 r., sygn. akt III SA 1411/00, LEX nr 47198.
- Orzeczenie SN z dnia 14 maja 1937 r., sygn. akt I K 454/37, Głos Sądownictwa z 1938 r., nr 1, 85.
- Uchwała 7 sędziów SN z dnia 6 maja 1992 r., sygn. akt I KZP 1/92, LEX nr 20514.

III. Literatura

- Cichy S., M. Kaszowski, *Odnowione obrzędy sakramentu pokuty*, Katowice 1982.
- Jan Paweł II, *Tajemnica spowiedzi świętej*, L'Osservatore Romano, wyd. pol. 1994, nr 5.
- Katechizm Kościoła Katolickiego, Warszawa 2020.
- Kociński K., *Naruszenie tajemnicy spowiedzi w prawie karnym kanonicznym i świeckim. Studium historyczno-prawne*, Lublin 1971, maszynopis pracy mgr, Biblioteka Główna KUL.
- Pastuszko M., *Sakrament pokuty i pojednania*, Kielce 1999.

- Płatek J.S., *Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania*, Częstochowa 2001.
- Sobór Laterański IV (1215), Konstytucje 21–23, w: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, red. A. Baron, H. Pietras, t. II, Kraków 2021.
- Speyr von A., *Spowiedź*, Poznań 1998.
- Zubert B.W., *Sacramentale sigillum inviolabile est*, w: *Divina et humana. Księga Jubileuszowa w 65. rocznicę urodzin Księdza Profesora Henryka Misztala*, Lublin 2001.

PROHIBITION OF EVIDENCE REGARDING FACTS COVERED BY THE SEAL OF CONFESSION IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

Summary

Prohibition on the admission of evidence regarding facts covered by the seal of confession in administrative proceedings. Administrative proceedings exclude the possibility of a priest obtaining the status of a witness in relation to facts he learned during confession. The provisions of public law do not contain a definition of a clergyman or confession, referring in this respect to the internal law of churches and trade unions. The seal of confession is an integral part of the celebration of this sacrament, from which no one can ever release a clergyman. Respecting the seal of confession is an expression of respect for the constitutional principle of autonomy and independence of religious communities that freely regulate the principles of faith and worship.

Słowa kluczowe: clergyman, confession, secret, sacrament, church, administration, witness

Nota o Autorze

Michał WODZICKI – alumn Ogólnopolskiego Seminarium dla Starszych Kandydatów do Świąceń, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego (nauki prawne) oraz Papieskiego Wydziału Teologicznego Collegium Bobolanum w Warszawie (politologia). Student teologii na Akademii Katolickiej w Warszawie oraz prawa kanonicznego na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (licencjat kanoniczny).
ORCID: 0009-0005-3516-9003